

พันธทิพย์ จงโกรย **2551**: การกลายเป็นเมืองและการเปลี่ยนแปลงแบบรูป
การตั้งถิ่นฐานในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร. คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, **113** หน้า

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ปัจจุบันของการ
กลายเป็นเมืองและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดในเขตปริมณฑล และ
เพื่อสำรวจการเปลี่ยนแปลงแบบรูปการตั้งถิ่นฐานในเขตชานเมืองกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธี
การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติประชากรและมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม รวมทั้งการสำรวจภาคสนาม
ประกอบการแปลภาพถ่ายจากดาวเทียม **Landsat TM5** เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่
ชานเมืองตั้งแต่ปี **2531 - 2550**

ผลการวิจัยพบว่าพื้นที่ชานเมืองของกรุงเทพมหานครกำลังอยู่ในสภาวะของการ
กลายเป็นเมือง ระยะการพัฒนาของภูมิภาคมหานครจึงอยู่ในระยะ ‘suburbanization’ สิ่งที่ยัง
สภาวะดังกล่าว คือ การที่พื้นที่ชานเมืองมีการเติบโตของประชากรในอัตราที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของ
ภูมิภาคมหานคร การเปลี่ยนแปลงฐานเศรษฐกิจไปสู่สาขานอกภาคเกษตร และการขยายตัวของ
พื้นที่เมืองและสิ่งปลูกสร้างในเขตชานเมืองอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทั้งนี้ จังหวัดที่มีแนวโน้ม
การกลายเป็นเมืองสูงสุด คือ จังหวัดที่มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครไม่มากนักและการ
เชื่อมโยงของระบบโครงข่ายถนนที่ดี ได้แก่ จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการผล
การศึกษาด้านการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างอาคาร สะท้อนให้เห็นถึงแบบรูปของการตั้งถิ่นฐาน
ในเขตชานเมืองที่เปลี่ยนแปลงในลักษณะของการของการรวมศูนย์ (concentration) โดยเพิ่ม
ความหนาแน่นบริเวณกรุงเทพมหานครและพื้นที่ปากตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาในเขต
จังหวัดนนทบุรี สมุทรปราการ และปทุมธานี และลักษณะของการกระจายความเจริญ
(deconcentration) ไปยังพื้นที่บริเวณใหม่ โดยมีการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐานทั้งแบบกระจุก
ตัวโดยรอบศูนย์กลางจังหวัด การกระจุกตัวเป็นแนวยาวริมถนนและแม่น้ำสายสำคัญ และการ
กระจายตัวอย่างสะเปะสะปะไปยังพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาหาระบบชุมชนเมือง
ตามมานานัปการ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาในครั้งนี้ คือ ควรมีการกำหนดมาตรการทางผังเมืองที่ส่งเสริม
ให้เกิดการรวมกลุ่มของการตั้งถิ่นฐานให้มากขึ้นและช่วยแก้ไขปัญหาความไม่เพียงพอของการ
ให้บริการขั้นพื้นฐาน ควรมีการพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่องค์กรส่วนท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ ให้
สามารถทำงานร่วมกันในการบริหารจัดการเมือง และให้แต่ละจังหวัดมีการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อ
การพัฒนาเมืองเพื่อให้การตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับปัญหา การแก้ไขปัญหา
และการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

Puntip Jongkroy **2008**: Urbanization and Changes of Settlement Patterns in the Peri-urban Areas of Bangkok Metropolis, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University, 113 pages

The research objectives are to have an understanding on existing conditions of urbanization and the changes of the economic structure of peri-urban Bangkok, and to investigate the changes of settlement patterns in the peri-urban areas of Bangkok Metropolis. To analyze how the peri-urban areas have transformed over the year 1988 – 2007; statistical data on population and the value of Gross Provincial Products were used together with direct field observations and interpretation of satellite imageries from Landsat TM-5.

It was found that the peri-urban areas of Bangkok Metropolis are now in the suburbanization stage indicating by the high rate of population growth that is higher than average growth rate of the metropolitan region, the transforming economic base to non-farming economy, and the rapid and continuous expansion of built-up areas. The provinces that tend to become highly urbanized are Nonthaburi, Pathumthani, and Samut Prakarn which are the provinces locating nearest and having good linkages with Bangkok. The research finding on the expansion of built-up areas reflects the changes of settlement patterns in peri-urban areas that are characterized as ‘concentration’ by increasing density in Bangkok and in the eastern side of Chao Phraya River in Nonthaburi, Samut Prakarn and Pathum Thani provinces; and ‘deconcentration’ to new areas by clustering around the provincial centers, along major roads and rivers, and scattering around agricultural areas. So far, these changes have generated number of urban problems.

Recommendations from the research findings are that planning strategies should be formulated to promote agglomeration of settlements and to solve the problems from insufficient provision of basic services. It is suggested to improve local government staffs’ coordination skills regarding urban management and administration. Moreover, each province should develop database system for urban development planning so that the decisions on the prioritization of problems, problem solving, and spatial planning strategies can be made in an efficient way.